

ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕ НА МЕСОДАЙНОТО ГОВЕДОВЪДСТВО В РЕПУБЛИКА БЕЛАРУС

Николай Марков

Резюме: Разглеждат се тенденциите в развитието на месодайното говедовъдство в република Беларус. Месодайното говедовъдство в Беларус се базира на поглъщателно кръстосване на неактивната част от млечната популация Черношареното говедо и Сименталското говедо с бици на специализираните месодайни породи-Абердин Ангус, Херефорд, Лимозин и Шароле. Наблюдава се и чистопородно развъждане на популации на изброените породи в разумни граници предимно от внос. Използват се максимално естествени и подобрени пасища. Угояването на животните се извършва с груби и сочни фуражи и оптимални количества концентриран фураж.

С месодайно говедовъдство в Беларус се занимават 370 селскостопански организации и 263 ферми. Деветнадесет атестирани племенни предприятия осигуряват базата за отглеждане на четири специализирани месодайни породи: Абердин Ангус 39%, Лимозин 34%, Херефорд 23% и Шароле 4%. Общото поголовие месодайни говеда е 109000 в това число и 52000 месодайни крави.

Ключови думи: месодайно говедовъдство, породи, крави, програми, угояване, ферми

TRENDS IN DEVELOPMENT OF MEAT CATTLE BREEDING IN REPUBLIC BELARUS

Nikolay Markov

Abstract: The following main trends of meat cattle development in the Republic of Belarus have been viewed. Meat cattle in Belarus is based on absorbable crossing of the inactive part of the dairy cattle population of Black-and-White and Simmental cattle with bulls of specialized meat-breeds as Aberdeen Angus, Hereford, Limousine and Sharole.

A pure-breeding of populations of listed breeds within reasonable limits that are mostly imported has been observed. The most natural and implemented pastures are used. The fattening of animals is performed with coarse and succulent fodder and optimal amounts of concentrated feed. Three hundred and seventy organizations and 263 agricultural farms are involved in beef-cattle in Belarus.

Nineteen attested tribal enterprises provide the basis for growing of four specialized meat-breeds Aberdeen Angus - 39%, Limousine - 34%, Hereford - 23%, and Sharole - 4%. General herd of meat cattle is 109000, including 52000 meat cows.

Keywords: cattle breeding, breeds, cows, programs

ВЪВЕДЕНИЕ

Въпросът с производството на качествено говеждо месо в развитите страни се решава чрез прилагане на специализирано месодайно говедовъдство. В ЕС съотношението на месодайните крави към млечните е 33% към 67% , а в САЩ и Канада 75% към 25%. (Танана,Л., Петрушко И., Вертинская О.,2010)

Беларус заема площ от 207600 km². Около 40 % от територията и е заета от гори, а значителна част от същата е покрита от блата и мочурища. В Беларус извираят и 11000 езера. Зиме температурите са много ниски, със среден температурен градиент -6 С°, а летата са прохладни и влажни поради липсата на планини и равнинния характер на страната. Населението на страната е 9504000 души (2009г.) от които белоруси $\frac{3}{4}$, а останалите поляци, руснаци и украинци.

Фуражните ресурси и природните дадености на страната предразполагат към развитие на месодайно говедовъдство.

Необходимостта от развитие на месодайно говедовъдство се обуславя от високите продуктивни качества на специализираните месодайни породи в условията на република Беларус, а така също и от използването им за кръстосването им с млечните и комбинираните породи говеда в страната. (Гордынец, С., Шалушкова Л., Петрушко И.,2010).

Според Попков и Петрушко (Попков, Н., Петрушко., И., 2011), необходимостта от организация на производството за конкурентноспособна животновъдна продукция трябва да усъвършенства сложните структури и организации в животновъдството, като на първо място се снижат загубите по всички организационно-технологични процеси, започващи от производството на фураж и завършващи с реализацията на готовата продукция, привлекателна по цена и качество, както на вътрешния така и на външния пазар.

Казакевич (Казакевич В., 2013) посочва, че месодайно говедовъдство не може да се развива без държавна поддръжка. През 2013 година по републикански програми по Племенно дело държавата отделя 10,6 милиарда беларуски рубли в това число и за внос на животни от специализираните месодайни породи от импорт.

Цел на настоящото изследване е да се направи анализ на състоянието на месодайното говедовъдство в република Беларус, начините на създаването му, породния състав на стадата и месодайните кръстоски, броят и големината на стопански единици, развъдните организации, фуражната база и икономическата ефективност на фермите.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Изследването се проведе през периода 2011-2015 година. Предмет на изследването бяха тенденции в развитието на месодайното говедовъдство в Беларуската република. Обект бяха ферми, стопански организации и държавни институции занимаващи се с месодайно говедовъдство в република Беларус.

Проведеното изследване се основава на анализ на научни трудове на чуждестранни автори, информационни бюлетени на международни организации, доклади и бюлетени на Министерството на земеделието и горите, справочници и регистри на Националния статистически институт.

Основните методични подходи в изследването са системния подход и емпиричните методи: измерване, наблюдение, индукция, дедукция, оценка, съпоставяне. Използвани са дискриптивен и статистически метод.

Информацията е представена текстово и с помощта на диаграми и графики. При обработката на текста и емпиричните резултати от изследването, приложение намериха пакетите на Microsoft Office Word и Excell.

РЕЗУЛТАТИ

Числеността на едрия рогат добитък в Беларус се е снижавала от 6,2 млн. през 1990 година на 3,5 млн. през 2005 година, а през 2012 година се наблюдава увеличение на поголовието на 4,2 млн. глави. При дойните крави намалението е било от 1,7 млн. през 1990 до 1,2 млн. през 2005 година и е последвало увеличение 1,33 млн.

Фигура 1. Структура на производството на месо в Република Беларус 2103г.
Източник: Статистически сборници

Говеждото месо заема първо място в хранителното потребление и навици на населението на република Беларус-34%, следвано плътно от потребление на сравнително по-изгодните и по-рентабилни и евтини свинско-33% и птиче месо 32% . Делът на всички останали меса в потреблението е значително нисък около 1 % (Фигура 1)

До 98 % от получаваното говеждо и телешко месо в република Беларус е на основата на млечната порода Белоруско черношарено говедо и само едва 1,5-2% от говеждото месо се реализира от специализираните месодайни породи. На Фигура 2 е показано, че Беларус заема средно положение по потребление на месо от човек от населението в световен мащаб между Руската федерация и Канада. Този показател е сравнително висок, след като в България това потребление е сведено до 1 kg на глава от населението

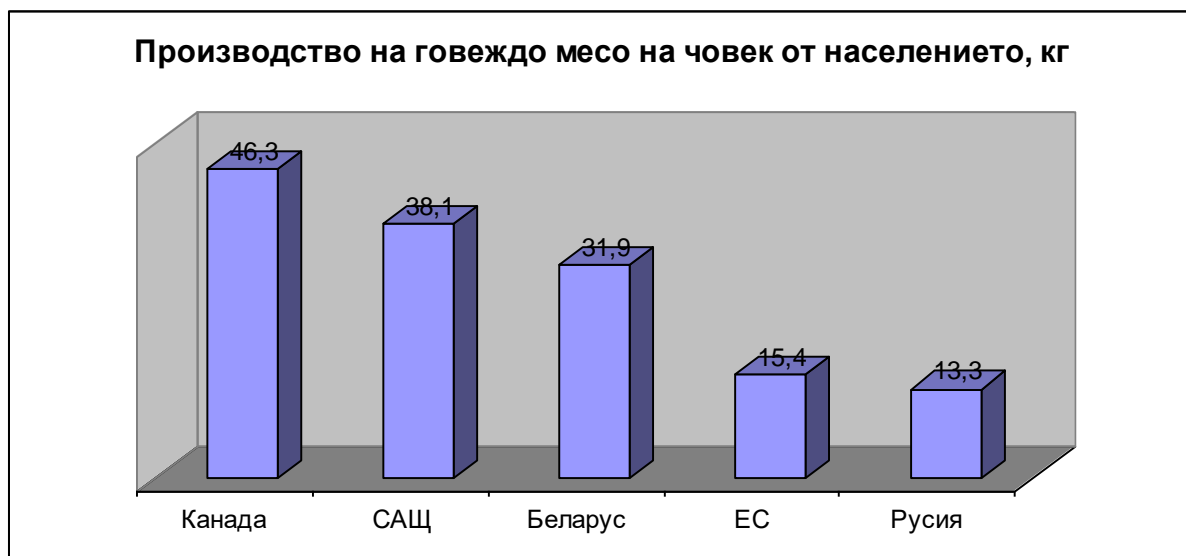
Големи предприятия извършващи импорт на преработена и консервирана говежда продукция предимно за Русия, Китай и Виетнам са „Алекс Оптима Продукт“, „Могилевски месокомбинат“ и ООО „Велес миг“.

Обосноваността за развитие на месодайно говедовъдство в републиката е свързана със:

- Със снижаване броят на кравите, което води до дефицит в производството на говеждо месо
- Наличие на благоприятни природни ресурси и достатъчни количества зелена пасищна трева и ливадно сено
- Увеличаване кръвта Холщайн-фризийската млечна популация, водещо до снижение на кланичния рандеман на черношареното говедо с 2-3 %

- Със съпоставката, че в страните на ЕС броят на месодайните крави е 30-50% от общото поголовие, а в Австралия, САЩ и Канада 75-80% от същото.

Значителна роля за развитието на месодайното говедовъдство в република Беларус играят приетите държавни програми: За устойчиво развитие на селата 2011-2015 година, За социално икономическо развитие и комплексно използване на природните ресурси на Полесието 2010-2015 година, Републиканска програма по племенно дело в животновъдството 2011-2015 година.

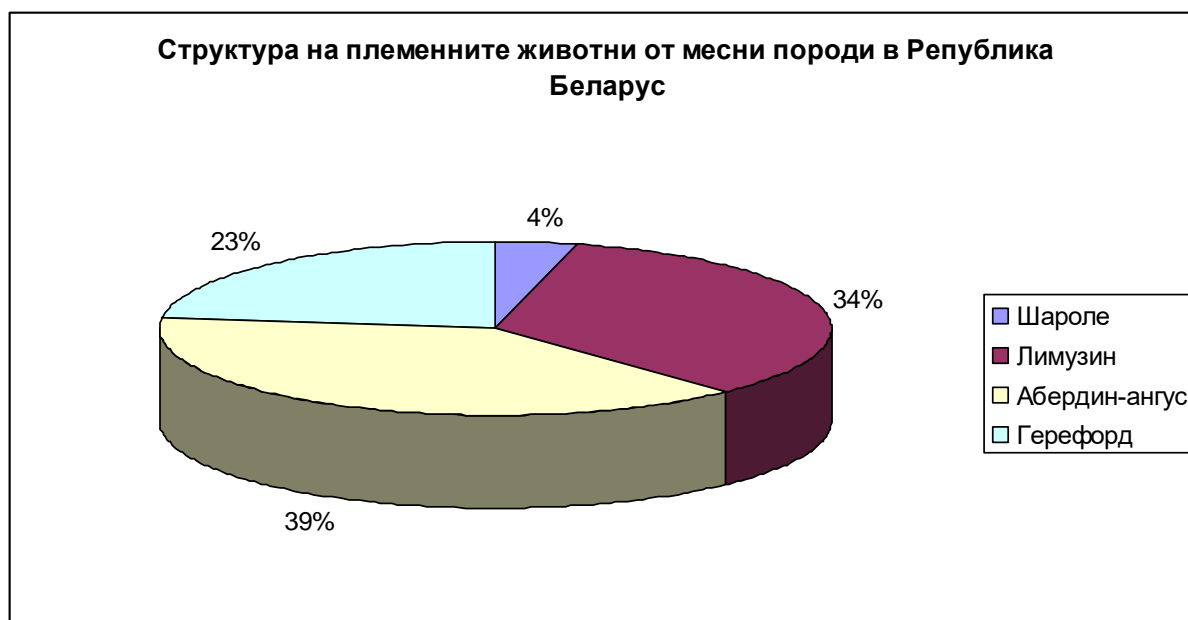

Фигура 2. Производство на говеждо месо на човек от населението, кг.
Статистически сборници, 2015

Към преимуществата на месодайното говедовъдство в страната се отнасят: възможността да се използват съществуващи стари обори и помещения, леки навеси, хранителни площадки и летни лагери, ниските загуби на енергийни и трудови ресурси, възможността да се използват отдалечени пасища с различен разнотрев, голямата растежна способност на специализираните месодайни породи, получаването на говеждо месо с високо качество и промишленото кръстосване.

С месодайно говедовъдство в Беларус се занимават 370 селскостопански организации и 263 ферми на базата на зелена пасищна трева и груби тревни фуражи, предимно сено и сенаж и минимални количества концентриран фураж. Основната част от фермите са комбинирани, но съществуват и специализирани ферми за доугодяване. Технологиите отработена и реализирана масово тук е промишлено кръстосване на неактивната част от популацията на Черношареното и Сименталското говедо с месодайни бици и угояване на мъжките кръстоски F1 с използване на хетерозисния ефект. Женските кръстоски се отглеждат пасищно и се заплождат поглъщателно с месодайни бици от специализираните породи на ротационен принцип. Прилага се и чистопородно месодайно говедовъдство в минимални размери. Деветнадесет атестирани племенни предприятия осигуряват базата за отглеждане на четири специализирани месодайни породи: Абердин Ангус 39%, Лимозин 34%, Херефорд 23% и Шароле 4%. (Фигура 3). Племенното ядро на специализираните месодайни породи е в предприятията: СПК „Першай-2003“, Воложински район, ЧУП „Молодово-Агро“ и „Агро-Маоль“, Ивановски район и „Комаринский“, Брегански район.

Породата Абердин Ангус има шотландски произход. Интродуцирана е на много места по света. Заема най-голям дял от развъжданите специализирани говеда в република Беларус. Срещат се още две отродия на породата: Немски Ангус (Deutsche Angus), с примеси на Холщайн и червен ангус (Red Angus). Цветът на космената покривка е черен, но се срещат и червени екземпляри. Породата е безрога и предава този си белег при кръстосване доминантно. Височината при холката на кравите е 111-115 cm, а при биците 133-135 cm. Средно тежка порода, приземен тип. Формата на тялото е паралелепипедна. Теглото на биците варира от 600 до 900 kg, а на кравите от 550 до 600 kg. Телета се раждат с ниско живо тегло, най-ниското от всички развъждани породи говеда-20-25 kg. Характерно за нея са изключително лесните отелвания. Скорозряла порода. Отелва се обикновено на 22-24 месеца. Кравите дават значителна и постоянна млечност. Добър е и майчиния им инстинкт. Непретенциозна към фуража. Устойчива е на заболяване. Прослойва добре мазнини и показва добре мраморирано, нежно, сочно месо. Кланичния рандеман е 65-70%. Има неуравновесен, жив, холеричен темперамент. Добре приспособена порода към пасищно отглеждане. Подходяща за промишлено кръстосване.

Фигура 3. Структура на племенните животни от месни породи в Република Беларус. Статистически сборници, 2015

Втората по значение интродуцирана и аклиматизирана порода в република Беларус е Лимузин (Limusin). Френска късно зряла порода. Втора по разпространение порода за месо във Франция и най-разпространена чистокръвна порода в Европа. Първата племенна книга на породата е заведена през 1866 година. Животните са със златисто червен цвят на космената покривка с различни отенъци. Цветът на лигавиците е розов, а на копитата жълт. Формата на тялото е паралелепипед. Притежава фина костна система и добре изразена скелетна мускулатура. Височина при холката на кравите е 135-140 cm, а живото тегло 700-800 kg. На биците височината при холката е 145-150 cm, а теглото 1100-1200 kg. Телета се раждат с живо тегло 35-41 kg. Първото отелване на 24-30 месеца. Дава леки отелвания. Показва добър майчин инстинкт. Млечността за лактация е 1400-1600 kg, с 4,5% мастни вещества. На 12 месеца мъжките телета показват 450-500 kg живо тегло. Средния дневен прираст е 1200-1400 gr. Показва обилно замускулен труп. Кланичния рандеман е 65-68%. Съотношението месо

кости е 7:1. Месото е крехко, мраморирано и висококачествено. Темпераментът им е холеричен и неуравновесен. Има специфични моменти в технологията на хранене и отглеждане.

Херефорд е третата по значение чистокръвна порода отглеждана системно в република Беларус. Интродуцирана Британска порода, известна от преди повече от 200 години. Една от най-многочислените и най-разпространени породи по света. Биологичните особености на породата са високата енергия на растеж и способността да достига високо живо тегло при различни възрасти. Първата племенна книга на породата е заведена през далечната 1878 година. Цветът на космената покривка е червен, като главата, долната част на шията, коремът, краката и кичурът на опашката са бели. Носното огледало и мукозите са розови, а копитата жълти. Височината при холката на кравите е 138-140 cm, а живото тегло 650-700 kg. На биците височината при холката е 150-152 cm, а живото тегло 1000-1100 kg. Живото тегло на телета при раждане е 35-40 kg. На 12 месеца мъжките телета достигат 520-580 kg. Изключително скорозряла порода. Първото раждане обикновено е на 24-25 месеца. Майчиния инстинкт е добре развит. Непретенциозни са към фуража. Показват добро производствено дълголетие. Имат висококачествено месо и достигат кланичен рандеман 65-68 %. Количеството на вътрешните и общите мазнини е сравнително високо. Животните са със спокоен темперамент и са удобни за лесно обслужване. През последните 50 години в САЩ и Канада е създадено отродието безрог Херефорд, което се отличава с по-добри месодайни качества, по-спокоен темперамент и по-добро усвояване на храната.

Четвърта по значение, но с особена тежест за промишленото кръстосване в република Беларус порода е Шароле. Създадена в централна Франция и интродуцирана в Беларус през 50 години на миналия век. Племенната книга на породата е заведена през 1864 година. Цветът на космената покривка е бял, кремав. Мукозите са розови, копитата жълти. Животните имат удължено тяло и добре развита задна част. Костната система е груба и здрава. Наблюдава се двойно замускуляване в областта на задните бутове. Височина при холката на кравите 140-142 cm, а живото тегло 800-900 kg. Височина при холката при биците е 145-155 cm, а живото тегло 1200-1400 kg. Един от най-големите недостатъци на породата са трудните отелвания. Породата има добра растежна способност. На 120 дни телета тежат 180 kg, а на 210 дни 290 kg. Подложени на интензивно угояване мъжките телета на 18 месеца достигат 650 kg живо тегло, като средния дневен прираст се движи от 1300 до 1600 gr. Месото е прослоено с мазнина, мраморирано. Кланичният рандеман е 63-65 %. Майчиния инстинкт е отличен. Животните показват уравновесен, спокоен темперамент.

Общото поголовие месодайни говеда е 109000 в това число и 52000 месодайни крави.

Таблица 1

Кланичен рандеман и % месо в трупа на месодайни говеда, отглеждани в Република Беларус

Показатели	Породи месодайни говеда				
	Лимузин	Шароле	Херефорд	АА	ЧШГ
Кланичен рандеман %	64,4	61,3	60,7	61,4	54,6
Месо %	63,2	60,1	58,7	59,1	53,3

Статистически сборници, 2015

Показания в Таблица 1 - % кланичен рандеман и % месо от трупа е осреднен като норма в статистическите отчети на селскостопанските предприятия и ферми. Разликата е осезателно в полза на специализираните породи месодайни говеда сравнени с черношареното говедо.

Наблюдава се планомерна тенденция към увеличаване на броя на чистопородните специализирани месодайни говеда в република Беларус, предимно от внос и чистопородно

развъждане. През 2006 година те са били едва 1060 броя, през 2009 година нарастват на 3764 броя, а към 2013 година вече са 9300 броя. (Фигура 4)

Фигура 4. Динамика на увеличение на чистопородните месодайни говеда в Република Беларус. Статистически сборници, 2015

През 2012 година се наблюдава увеличаване на броя на месодайните крави от 53300 броя през 2011 година на 54000 броя през 2012 година. През 2013 броят на месодайните крави е намалял на 52000 поради реструктуриране на няколко говедовъдни предприятия и влошаване на фуражния баланс на страната заради климатични промени-засушавания.(Фигура 5)

Фигура 5. Динамика на поголовието на месодайни крави в Република Беларус. Източник: Статистически сборници, 2015

Анализът на съвременното състояние на месодайното говедовъдство в Беларус показва, че в началото на 2014 година в република Беларус с месодайно говедовъдство се занимават

263 ферми с различна собственост и 370 селскостопански предприятия. Те отглеждат около 109000 месодайни говеда от които 52000 броя чистопородни месодайни крави. Нашите данни са близки до данните посочени от Танана и колектив 2010, Гордынец и колектив, 2010, Попков и колектив, 2011 и Казакевич, 2013 и кореспондират с тях.

Причини оказващи негативно влияние върху състоянието на месодайното говедовъдство:

- Ниските изкупни цени на готовата продукция от говедовъдството;
- Постепенно пренасочване на много от фермерите, занимаващи се с месодайно говедовъдство в други сфери на животновъдството, които са с по голяма икономическа ефективност.
- Много високите цени на племенните животни.
- Липсата на инвестиционни проекти и краткосрочни изгодни кредити в животновъдството.
- Относително дългия период на отглеждане при говедата.

Като допълнителни фактори оказващи влияние се отчитат слабата информираност сред населението, слабата реклама на месните компании и липсата на пропаганда от страна на предприятията, търгуващи с племенни месодайни животни.

Перспективи за развитие на месодайно говедовъдство в република Беларус са наличния генофонд, прилаганото промишлено кръстосване, технологиите, добрите фуражни ресурси и сравнително евтината работна ръка.

Важен показател, характеризиращ величината икономическа ефективност е трудоемкостта на продукцията. Характерно за месодайното говедовъдство в република Беларус е, че то има по-ниска трудоемкост в сравнение с млечното говедовъдство. Намалването на относителния дял на живия труд е важен фактор за повишаване на производителността на труда. Месодайното говедовъдство може да бъде високо ефективен и високо производителен подотрасъл на животновъдството. Незадоволителните икономически резултати в някои ферми се дължат на причини от организационен характер. Икономическата ефективност намалява и поради факта, че животните не се изкупуват на рандеман.

Не на последно място се поставя въпросът за системно следене и за активно използване на конюнктурните изменения на международните пазари на месо. Много важен в това отношение е проблемът за оптималното съчетаване между гъвкавост и стабилност на месодайното говедовъдство и хранително-преработвателната индустрия.

Месодайното говедовъдство може да бъде рентабилно само при положение, че се спазват всички елементи от технологията. Главните причини за влошаване на икономическите показатели са високите материални разходи и ниския среден дневен прираст на телета и угояваните бракувани крави и бици.

Таблица 2. Разпределение на общите площи, обработваемите площи и ливади и пасища по страни.

Страна	Обща площ, млн. хект.	Обработваема земеделска площ, млн. хект.	Ливади, млн. хект.	Пасища, млн. хект.
Русия	521,1	190,9	115,4	70,2
Украйна	37,8	36,5	0,8	2,9
Молдова	2,6	2,4	1,8	0,3
Беларус	10,1	8,7	5,5	3,1

Статистически сборници, 2015

Анализът на обработваемите площи, ливадите и пасищата показва, че има реални предпоставки за развитие на месодайно говедовъдство в република Беларус. Съотношението обработваеми площи ливади и пасища е почти 4:1 (Таблица 2). Пасищата и ливадите са неотменима част от отрасъла месодайно говедовъдство и са свързани с неговата икономическа ефективност, като оказват позитивно влияние върху развитието му. Факторите имащи тежест тук са направените разходи за единица площ, получените приходи и най-оптималното използване на тези изключително важни природни ресурси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Месодайното говедовъдство в република Беларус се базира на погълщателно кръстосване на неактивната част от млечната популация на Черношареното и Сименталското говедо с бици от специализираните месодайни породи-Абердин Ангус, Херефорд, Лимозин и Шароле.

Наблюдава се и чистопородно развъждане на популации на изброените породи в разумни граници предимно от внос.

Използват се максимално естествени и подобрени пасища и ливади. Угояването на животните се извършва с груби и сочни фуражи и оптимални количества концентриран фураж.

Цитирана литература:

1. Гордынец, С., Шалушкова Л., Петрушко И., (2010) Мясное скотоводство: перспективы развития, Продовольственный торгово-промышленный портал, Минск
2. Казакевич В., (2013) Нерентабельность мясного скотоводства- это миф, Белоруская нива, Экономика, Минск,
3. Петрушко И.,(2011) О состоянии перспективах развития мясного скотоводства в Республике Беларусь, Отчетный доклад
4. Петрушко С., (1988) О выгодах мясного скотоводства, Животновъдство и птица, Киев
5. Попков, Н., Петрушко., И., (2011) Пути развития отраслей животноводства в республике Беларусь, Аграрний вістник Приорномор'я, Випуск 58, Одеса
6. Танана,Л., Петрушко И., Вертинская О., (2010) Особенности мясной продуктивности чистопородного черно-пестрого скота и герефорд х черно-пестрого молодника, XIV международная научно-практическая конференция, Гродно, Гродненский государственный аграрный университет, Беларус, 130-131
7. Сельское хозяйство Республика Беларусь, (2015) Статистические сборники,